

Zpracování metodik katalogizace s vazbami na národní a mezinárodní standards

Studijní text

Kvalifikační úroveň 7

Verze 1.0

Autor: Mgr. Dagmar Staňová

Konzultant: Mgr. Jiřina Kudelová

Ostrava 2021

VISK VEŘEJNÉ
INFORMAČNÍ SLUŽBY
KNIHOVEN

Odborná způsobilost	Zpracování metodik katalogizace s vazbami na národní a mezinárodní standardy
Profesní kvalifikace	Knihovník specialista katalogizátor (kód: 72-015-T)
Kvalifikační úroveň	7
Klíčová slova	Katalogizace, jmenná katalogizace, věcná katalogizace, pravidla RDA, výměnný formát MARC 21, standardy, bibliografický záznam, ISBD, typy dokumentů.
Anotace	Uvedení do problematiky tvorby metodik pro jmenné a věcné zpracování. Seznámení se se standardy pro jednotlivé typy katalogizace.

Tvorba studijních textů je realizována za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky v rámci projektu Veřejné informační služby knihoven (VISK 1).

Zkouška z odborné způsobilosti **Zpracování metodik katalogizace s vazbami na národní a mezinárodní standardy** má 3 části, zkoušený musí splnit tato kritéria hodnocení:

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
a Popsat základní osnovu institucionální katalogizační politiky pro zpracování monografické literatury v knihovně s regionální působností	Písemné ověření
b Vysvětlit metodiku jmenné katalogizace monografické literatury včetně zvláštností pro speciální druhy dokumentů (kartografický dokument, hudebnina, elektronický informační zdroj), a to v souladu s aktuálními národními standardy	Ústní ověření
c Popsat pracovní postupy při katalogizaci v knihovně s regionální působností, které zahrnují jmenný, věcný a jednotkový popis	Ústní ověření

Tento text pro vás připravila Mgr. Dagmar Staňová, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, dagmar.stanova@msvk.cz

Text konzultovala Mgr. Jiřina Kudelová, Slezská univerzita v Opavě, jirina.kudelova@slu.cz

OBSAH

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍHO TEXTU	6
1 KATALOGIZAČNÍ POLITIKA	7
1.1 Standardy katalogizační politiky	7
1.2 Rada pro katalogizační politiku a pracovní skupiny	8
2 ZÁKLADNÍ STANDARDY PRO JMENNÉ ZPRACOVÁNÍ.....	9
2.1 Předepsané standardy.....	9
2.1.1 ISBD A STANDARD PRO BIBLIOGRAFICKÝ POPIS	9
2.1.2 PRAVIDLA RDA (RESOURCE DESCRIPTION AND ACCESS).....	10
2.1.3 BIBLIOGRAFICKÝ FORMÁT MARC 21 A STANDARD PRO BIBLIOGRAFICKÝ FORMÁT	10
3 ZÁKLADNÍ STANDARDY PRO VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ	12
3.1 Národní autority	12
3.1.1 VĚCNÉ AUTORITY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR	13
3.2 PHNK – PŘEDMĚTOVÁ HESLA NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR	14
3.3 PRAVIDLA RDA (Resource Description and Access).....	15
4 METODIKA JMENNÉ KATALOGIZACE – STRUKTURA JMENNÉHO ZÁZNAMU	16
4.1 Bibliografický záznam – složení.....	16
4.1.1 Struktura bibliografického popisu	17
4.1.2 SELEKČNÍ ÚDAJE – ZÁHLAVÍ	19
Selekční údaje jmenné	19
Selekční údaje věcné	19
4.1.3 Obsahová charakteristika	19
4.1.4 Lokační údaje	20
4.1.5 Exemplářové údaje.....	20
4.1.6 Kódované údaje.....	20
5 MINIMÁLNÍ ZÁZNAM RDA/MARC 21 PRO TEXTOVÉ A SERIÁLOVÉ ZDROJE – STRUKTURA A SEZNAM POLÍ.....	21
6 BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM ISBD/MARC 21 – PŘÍKLADY	32
6.1 Záznam ISBD	32
6.2 Záznam MARC 21	32
7 METODIKA JMENNÉ KATALOGIZACE PRO SPECIÁLNÍ DRUHY DOKUMENTŮ – DOPLNĚNÍ K ZÁZNAMU RDA/MARC 21.....	34

7.1	Kartografické dokumenty	35
7.2	Hudebniny.....	36
7.3	Elektronické a online informační zdroje.....	37
8	SPECIFIKACE PRACOVNÍHO POSTUPU JMENNÉ A VĚCNÉ KATALOGIZACE – METODIKA	40
	SHRNUTÍ STUDIJNÍHO TEXTU	41
	LITERATURA.....	42

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNIHO TEXTU

ÚVOD

Cílem této studijní opory je uvedení do problematiky zpracování metodik katalogizace s vazbami na národní a mezinárodní standardy. Opora je zaměřena především na důležitost používání standardů, bez kterých se katalogizování neobejde.

PO PROSTUDOVÁNÍ STUDIJNIHO TEXTU POCHOPÍTE

- Co je stěžejní pro katalogizační práci,
- důležitost katalogizační politiky,
- nejdůležitější postupy a pravidla u jmenné a věcné katalogizace.

KLÍČOVÁ SLOVA STUDIJNI OPORY

Katalogizace, jmenná a věcná katalogizace, katalogizační politika, standardy zpracování, automatizovaný knihovní systém, výměnný formát MARC 21, pravidla RDA, minimální/doporučený záznam, katalogizační záznam, bibliografický popis.

1 KATALOGIZAČNÍ POLITIKA

CÍL KAPITOLY

- Pochopení funkce katalogizační politiky.
- Seznámení se základními standardy katalogizační politiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Katalogizační politika, standardy, Rada pro katalogizační politiku.

DEFINICE

Katalogizační politika

Tvorba a realizace koncepce, standardů, metodiky a organizace činností souvisejících se zpracováním dokumentů, a to v souladu s úkolem knihoven zabezpečovat a organizovat využívání dokumentů a informací ve společnosti.

1.1 Standardy katalogizační politiky

V rámci tvorby pravidel a metodik pro zpracování dokumentů existují základní pravidla a doporučení, bez kterých by se neobešla jednotnost jmenného a věcného zpracování.

Právě jednotnost a dodržování pravidel je nejdůležitější součástí sdílení záznamů, které je typické pro vytváření a přebírání zkatalogizovaných záznamů v knihovních automatizovaných systémech.

Mezi stěžejní „obecné“ standardy katalogizační politiky patří:

- Minimální/Doporučené záznamy RDA/MARC 21
- Katalogizační pravidla RDA (metodiky, instrukce)
- Transliterace nelatinkových písem
- Dotazy ke katalogizaci
- Portál Národní autority ČR
- Věcné autority. Věcné zpracování
- Kooperační systém analytické bibliografie
- VIAF (Virtuální mezinárodní soubor autorit)

V následujících kapitolách jsou blíže specifikovány standardy pro jmennou a věcnou katalogizaci. Většina odkazů je zaměřena převážně na standardy týkající se zpracování monografií, ale nelze opomenout i jiné typy dokumentů, které mají také svá pravidla, a tudíž svou metodiku.

WEBOVÝ ODKAZ

<https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/standard1>

1.2 Rada pro katalogizační politiku a pracovní skupiny

V rámci katalogizační politiky existuje Rada pro katalogizační politiku, která dohlíží na fungování a dodržování standardů KP a také vydává zásadní rozhodnutí.

Pro jednotlivé typy zpracování a různé typy dokumentů existují pracovní skupiny, které se podílejí na tvorbě standardů a na jejím následném dodržování.

Je důležité, že členové skupin jsou odborní knihovníci a katalogizátoři z řady vědeckých, odborných a specializovaných knihoven, ať už např. z NK ČR, Vědecké knihovny v Olomouci, Moravské zemské knihovny v Brně, Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě.

Existují tyto pracovní skupiny:

- Pracovní skupina pro jmenné zpracování knih,
- Pracovní skupina pro věcné zpracování knih,
- Pracovní skupina pro seriály,
- Pracovní skupina pro zpracování speciálních dokumentů,
- Pracovní skupina pro Souborný katalog ČR,
- Staré tisky.

WEBOVÝ ODKAZ

<https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizacni-politika/clen-sk>

SHRNUTÍ KAPITOLY

Seznámení se s úvodní definicí a principem katalogizační politiky.

2 ZÁKLADNÍ STANDARDY PRO JMENNÉ ZPRACOVÁNÍ

CÍL KAPITOLY

- Seznámení se s pravidly a metodikou pro tvorbu standardu jmenného zpracování.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jmenná katalogizace, standardy, ISBD, bibliografický popis, výměnný formát MARC 21, Autority NK ČR

2.1 Předepsané standardy

Při vytváření bibliografických záznamů je potřeba postupovat stejným způsobem, záznamy musí být přesné, jednotné a srozumitelné. K tomu jsou nutná pravidla (tzv. standardy):

- **ISBD** (mezinárodní doporučení pro bibliografický popis),
- standard pro bibliografický popis (jak to zapíšeme),
- **PRAVIDLA RDA**: katalogizační pravidla (co zapíšeme),
- bibliografický formát MARC 21,
- standard pro formát bibliografických záznamů (kam to zapíšeme),
- **AUTORITY NK ČR**,
- informační materiály Národní knihovny ČR.

2.1.1 ISBD A STANDARD PRO BIBLIOGRAFICKÝ POPIS

ISBD neboli **Mezinárodní standardní bibliografický popis** (*International Standard Bibliographic Description*) je sada pravidel vytvořená Mezinárodní federací knihovnických asociací a institucí (IFLA). Jde vlastně o řadu mezinárodních norem/standardů pro bibliografický popis dokumentů. Slouží pro potřeby jmenné katalogizace a pro popis základních (popisných) údajů jednotlivých typů dokumentů.

Jedním z původních účelů ISBD bylo poskytnout standardní formu bibliografického popisu, která bude moci být použita k mezinárodní výměně záznamů.

Podrobnosti jsou uvedeny v kapitole **Metodika jmenné katalogizace – struktura záznamu**, která se tomuto tématu věnuje blíže.

2.1.2 PRAVIDLA RDA (RESOURCE DESCRIPTION AND ACCESS)

Základní katalogizační standard, který potřebujeme při katalogizaci knih, jsou katalogizační pravidla.

Pravidla RDA (Resource Description and Access) byla vytvořena s cílem přiblížit bibliografický popis konceptuálním modelům FRBR. Hlavní důraz je kladen na záhlaví a přístupové prvky vůbec – značná část pravidel je věnována vytváření autorizovaných forem záhlaví.

- Pravidla určují obsah záznamu a informují, které informace jsou v záznamu důležité a jakou mají mít podobu.
- V České republice používáme pravidla RDA od poloviny roku 2015.

VYSVĚTLENÍ

FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records):

- Funkční požadavky na bibliografické záznamy,
- koncepční model, způsob prezentace záznamů.

2.1.3 BIBLIOGRAFICKÝ FORMÁT MARC 21 A STANDARD PRO BIBLIOGRAFICKÝ FORMÁT

Pro tvorbu a mezinárodní výměnu strojově čitelných bibliografických záznamů byly již v 60. letech 20. století vytvořeny tzv. **komunikativní, výměnné formáty**. V České republice se výměnné formáty začínaly používat v 90. letech 20. století v souvislosti se zaváděním automatizace do knihoven.

Nejdříve se používal od roku 1996 výměnný formát UNIMARC a od roku 2003 výměnný formát MARC, který fungoval v některých institucích souběžně s UNIMARCEM. Od května 2015 jsou bibliografické záznamy spojovány pouze s formátem MARC 21 (verze).

Podrobnosti a přehledy viz kapitoly **Minimální záznam RDA/MARC 21 a Bibliografický záznam**.

DEFINICE

TDKIV definuje **výměnný formát** jako „Standardizovaný formát struktury bibliografického, katalogizačního záznamu, autoritního záznamu, klasifikačních údajů, sloužící pro výměnu dat mezi jednotlivými informačními institucemi anebo systémy. Stanoví povinné údaje pro výměnu, pořadí údajů, jejich odpovídající kódová označení a pravidla použití“.

SHRNUTÍ

Kapitola blíže pojednává o standardech jmenného zpracování. Některé standardy jsou společné i pro věcnou katalogizaci, ale např. standard týkající se ISBD je typický pouze pro identifikační (jmenný) záznam.

3 ZÁKLADNÍ STANDARDY PRO VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ

CÍL KAPITOLY

- Seznámení se s pravidly a metodikou pro tvorbu standardů věcného zpracování.

KLÍČOVÁ SLOVA

Věcná katalogizace, standard, výměnný formát MARC 21, PHNK, pravidla RDA, Národní autority ČR.

- **Národní autority (věcné autority)**
- **Formát MARC 21/autority**
- **Předmětová hesla národní knihovny (PHNK)**
- **Pravidla RDA**
- **Informační materiály národní knihovny ČR**
- **Metoda Konspektu**
- **MDT – mezinárodní desetinné třídění**

Dva uvedené standardy: **MDT** a **Metoda Konspektu** jsou rozebrány v oporách, které jsou tomu podrobně věnovány.

DEFINICE

Autoritní záznam definuje TDKIV jako: „Ověřený a standardizovaný soubor autorizovaných a variantních forem údajů o osobě, rodině, korporaci, dílu, vyjádření, provedení, jednotce nebo tématu“.

3.1 Národní autority

Autority se dělí na:

- **jmenné** (jména osob, rodin a rodů, korporace, názvy akcí),
- **věcné** (podrobněji níže).

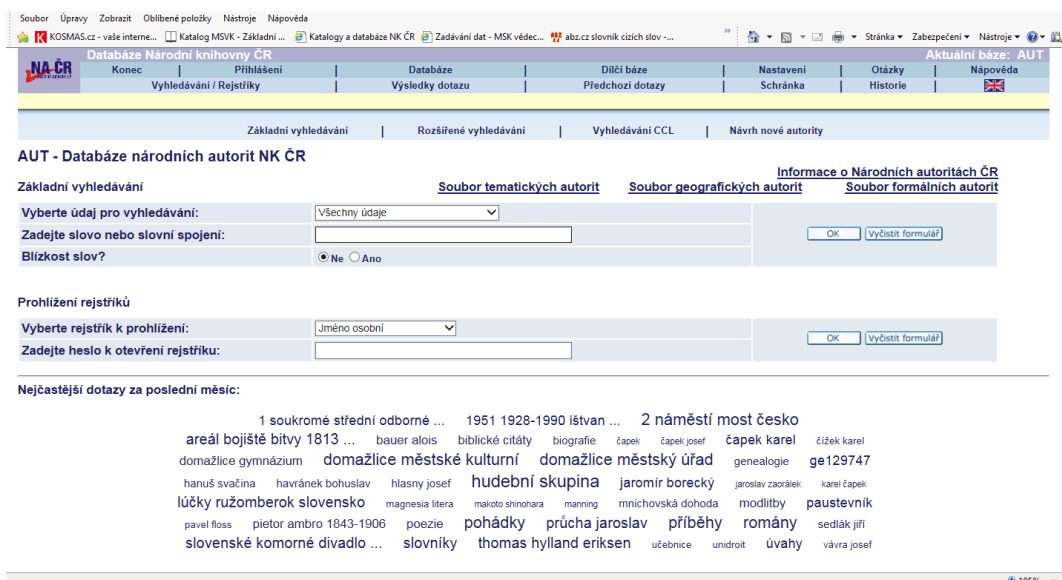
Autoritní záznamy jsou shromažďovány a setříděny v databázích, v tzv. souborech autorit a většinou jsou součástí knihovního katalogu.

Nejdůležitějším prvkem autoritního záznamu je autorizovaný selekční údaj, tzn. slovní vyjádření pro daný pojem, který je preferovaný.

Za **Soubor autorit** je považován:

- soubor ověřených a unifikovaných jmenných a věcných údajů, určených pro zpracování a vyhledávání dokumentů.

Národní knihovna ČR zprovoznila a buduje portál Národních autorit na adrese: <http://authority.nkp.cz>

Obrázek č. 1 – Úvodní stránka Databáze národních autorit NK ČR

3.1.1 VĚCNÉ AUTORITY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

DEFINICE

Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) definuje věcnou autoritu jako: „Souhrnné pojmenování pro autoritní termíny označující téma, formu, druh či fyzické vlastnosti dokumentu nebo pro autoritní klasifikační znaky.“

Soubor věcných autorit představuje národní standard pro věcné pořádkání a vyhledávání informací. Zohledňuje a respektuje mezinárodní standardy a je určen zejména pro využití v knihovnách s rozsáhlým univerzálním fondem.

Soubor věcných autorit by měl sloužit především jako:

- nástroj standardizace a unifikace věcných selekčních údajů na národní úrovni,
- nástroj pro sdílenou katalogizaci,
- nástroj integrace a unifikace věcných selekčních jazyků různých typů,
- podpora vzniku vícejazyčného pořadacího systému,
- uživatelsky vstřícný rešeršní nástroj.

Mezi věcné autority NK ČR patří:

- SOUBORY TEMATICKÝCH AUTORIT,
- SOUBORY CHRONOLOGICKÝCH AUTORIT,
- SOUBORY GEOGRAFICKÝCH AUTORIT,
- SOUBORY FORMÁLNÍCH AUTORIT,
- AUTORITNÍ SOUBOR METODY KONSPEKTU,
- MDT.

3.2 PHNK – PŘEDMĚTOVÁ HESLA NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

Soubory tematických, geografických, formálních i chronologických autorit vycházejí z databáze PHNK. Hesla jsou budována Národní knihovnou ČR a jsou základem pro soubor věcných autorit.

Základní charakteristika PHNK:

- slovní vyjádření obsahu, případně formy dokumentu na základě obsahové analýzy,
- sestává z jednoho nebo více prvků (vstupní prvek + zpřesnění),
- každý prvek musí být ve shodě se souborem věcných autorit,
- vychází z pravidel pro tvorbu **LCSH (Library of Congress Subject Headings – předmětová hesla Kongresové knihovny)**, pro jména osob, korporací a geografické názvy platí pravidla AACR2R,
- předmětová hesla se používala hlavně v předmětových katalozích a kartotékách, v bibliografických záznamech a seznamech, ve věcných rejstřících,
- systémy předmětových hesel byly vytvářeny v jednom národním jazyce,
- pomocí předmětových hesel se zpracovávala převážně odborná literatura (včetně periodických publikací).

OBECNÁ PRAVIDLA, KTERÁ PLATILA PRO TVORBU HESEL PHNK:

- všechny důležité informace ve vstupním prvku,
- jako tematické zpřesnění se uvádí přesně dané termíny, které samy o sobě nemají význam,
- použijí se nejvýše dva zpřesňující prvky, pokud je potřeba další zpřesnění, raději se použije další heslo.

POŘADÍ:

heslo – geografický termín – chronologický termín

heslo – tematické zpřesnění – chronologický termín

heslo – geografický termín – chronologický termín

PŘÍKLAD:

dějiny architektury – Česko – 20. století

rekonstrukce staveb – dějiny – 20. století

politická krize – Alžírsko – 20. století

3.3 PRAVIDLA RDA (Resource Description and Access)

Pravidla RDA vznikla jako nástupce dosavadních nejrozšířenějších pravidel AACR2R (Anglo-amerických katalogizačních pravidel). Pravidla vycházejí z modelů FRBR, i když jsou kompatibilní s pravidly AACR2R.

Vývoj pravidel RDA probíhal od roku 2005 a definitivní verze byla publikována v roce 2010. Po jejich dokončení se přestalo pracovat na změnách a aktualizacích v AACR2R.

Nová katalogizační pravidla přinášejí výrazné změny v bibliografickém popisu dokumentů, především ve jmenném popisu. V záznamech podle RDA se lze setkat nejen s jinou podobou některých údajů, ale i s jinými poli a podpoli.

Změnou, která se týká všech částí záznamu, je zápis bibliografických údajů přesně tak, jak se vyskytují na popisovaném zdroji, tzn. žádné zkracování slov, opravy nepřesností a chyb tisku, žádné výpustky, žádné nahrazování slovních vyjádření číslicemi apod.

Z hlediska změn u věcného popisu přechodem na pravidla RDA se jedná především o rozepisování zkratk (např. u chronologických údajů: stol. na století), přesun fiktivních, literárních a mytologických postav z pole 650 do pole 600.

V Česku pravidla RDA platí od 1. května 2015.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Tato kapitola je věnována pochopení problematiky standardů pro věcnou katalogizaci. Některá pravidla se shodují se standardy pro jmenné zpracování, proto se např. pravidla RDA opakují i v této kapitole.

4 METODIKA JMENNÉ KATALOGIZACE – STRUKTURA JMENNÉHO ZÁZNAMU

CÍLE KAPITOLY

- Pochopit metodiku jmenné katalogizace.
- Seznámit se podrobněji základními standardy pro jmenné zpracování.

KLÍČOVÁ SLOVA

ISBD, popisné údaje, bibliografický popis, bibliografický záznam, selekční údaje.

V rámci jmenného zpracování (jmenné katalogizace) je nutno dodržet zásadní standardy, o kterých bude zmínka v této kapitole tak, aby byl záznam jednotný a byl vhodný ke sdílení v rámci kooperace knihoven při spoluvytváření záznamů.

Kromě dodržení minimálního/doporučeného záznamu v MARC 21 je potřeba dodržet strukturu záznamu podle ISBD a vyplnit správná pole podle pravidel RDA v automatizovaném knihovním systému. Metodika jmenné katalogizace je tudíž zaměřena převážně na dodržování pravidel ve struktuře záznamů a liší se jen podle typu dokumentů.

V dnešní době se zpracovaný záznam v AKS neobejde bez pravidel RDA, proto i tato kapitola bude především věnována struktuře polí podle pravidel RDA.

Metodika této části opory ale bude značně zjednodušená, neboť podrobněji se touto problematikou zabývají opory věnované buď jmennému, nebo věcnému zpracování podle platných standardů.

Jeden ze základních standardů, bez kterého by se záznam neobešel, je bibliografický/katalogizační záznam.

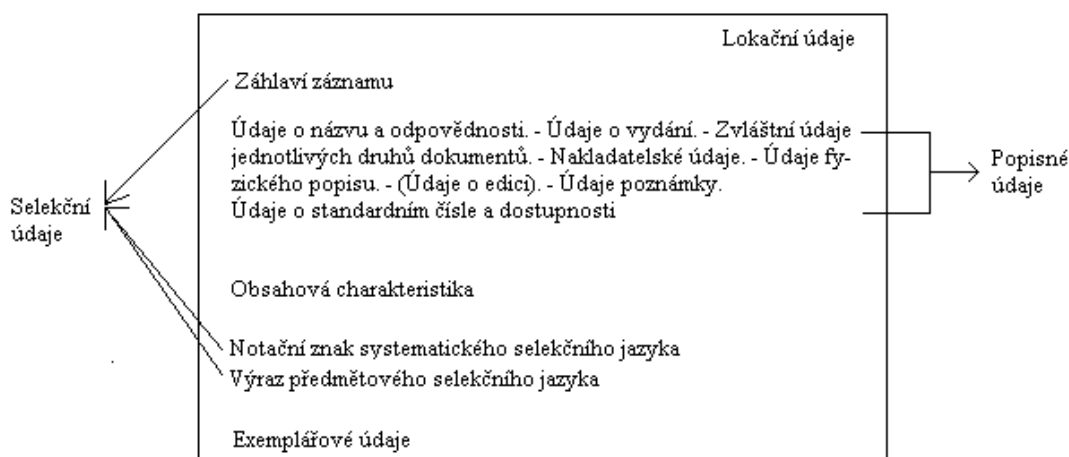
4.1 Bibliografický záznam – složení

Bibliografický záznam:

- je uspořádaný soubor základních údajů o dokumentu, podle kterých je dokument určen, odlišen od ostatních a vyhledán,
- základními údaji myslíme: jméno autora, název dokumentu, vydání, místo vydání, název nakladatelství a rok vydání,
- má svou pevnou strukturu a pevné pořadí údajů, **které nelze měnit.**

Bibliografický záznam se skládá z následujících částí:

- bibliografický popis,
- selekční údaje,
- obsahová charakteristika,
- lokační údaje,
- exemplářové údaje,
- kódované údaje.

Obrázek č. 2 – Bibliografický záznam

4.1.1 STRUKTURA BIBLIOGRAFICKÉHO POPISU

Bibliografický popis je soubor popisných údajů, které slouží k identifikaci popisovaného dokumentu. ISBD stanovuje osm oblastí popisu.

Každá z oblastí kromě oblasti 7 se skládá z více prvků se strukturovanou klasifikací. K oddělení prvků a oblastí je použita standardizovaná interpunkce (dvojtečky, středníky, lomítka, pomlčky, čárky a tečky).

Pořadí prvků a standardizované interpunkce má učinit snazší interpretaci bibliografických záznamů, pokud interpret nerozumí jazyku popisu.

8 OBLASTÍ:

1. Oblast údajů o názvu a odpovědnosti

Příklad: Novinářem v Číně : co jsem to proboha udělal? / Tomáš Etzler

2. Oblast údajů o vydání

Příklad: Vydání první

3. Oblast specifických údajů

4. Oblast nakladatelských údajů

Příklad: V Praze : Vyšehrad, 2021

5. Oblast fyzického popisu

Příklad: 431 stran : barevné ilustrace ; 22 cm

6. Oblast údajů o edici

Grafické kabinetky = Print cabinets

7. Oblast údajů poznámky

Např. Název u obálky

8. Oblast údajů o standardním čísle a dostupnosti

978-80-7035-748-4 (brožováno)

Výsledkem zápisu bibliografických údajů je i možnost zobrazení podle ISBD. Přesto, že nyní jednotlivé knihovní systémy nabízejí uživatelům více možností zobrazení v online katalogu, zůstává zobrazení podle ISBD stálí, protože má výhodu v mezinárodní srozumitelnosti. Používá se stále i přesto, že jeho původní určení bylo pro lístkové katalogy a tištěné bibliografie.

INTERPUNKCE PODLE ISBD:

K oddělení jednotlivých údajů se používá interpunkce ISBD. Tato interpunkce se zapisuje do záznamu, není-li dále uvedeno jinak. Zapsaná interpunkce slouží k zobrazení záznamu, ve kterém jsou údaje definovány použitou interpunkcí.

VZOR ZÁPISU ÚDAJŮ PODLE ISBD:

Hlavní název = Souběžný název : další názvová informace. Číslo části/sekce díla, Název části díla / první údaj o odpovědnosti ; další údaj o odpovědnosti. – Označení vydání. – První místo vydání : první nakladatel, datum vydání. – Rozsah. – (Hlavní název edice ; číslování v rámci edice. Název subedice ; číslování v rámci subedice). – Poznámky. – Standardní číslo

VYSVĚTLENÍ

Všimněte si interpunkce, která je ve vzorovém záznamu. Je třeba zdůraznit, že v záznamu se nemusejí vyskytovat všechny uvedené údaje, protože nemusí být v katalogizované knize uvedeny.

4.1.2 SELEKČNÍ ÚDAJE – ZÁHLAVÍ

- Patří mezi jmenný selekční údaj bibliografického záznamu,
- údaje, které slouží výhradně k vyhledávání záznamů,
- záhlaví doplňuje katalogizátor,
- katalogizátor je upravuje tak, aby umožnil čtenářům snadnější vyhledávání dokumentů,
- tvoří jej slovo nebo skupina slov vyjadřující jméno individuálního nebo korporativního autora,
- rozlišujeme personální a korporativní záhlaví.

Selekční údaje jsou určeny především k vyhledání konkrétního záznamu, dělí se na selekční údaje jmenné a věcné.

SELEKČNÍ ÚDAJE JMENNÉ

Umožňují vyhledání dokumentu podle jeho formálních charakteristik, mají podobu personálního, korporativního nebo názvového záhlaví.

- **Personální záhlaví:** jméno osoby odpovědné za vytvoření díla (Čapek, Karel)
- **Korporativní záhlaví:** jméno korporace odpovědné za vytvoření díla (Ostravská univerzita)

SELEKČNÍ ÚDAJE VĚCNÉ

Jejich cílem je umožnit vyhledávání podle obsahu (tématu) dokumentu – dělí se na selekční údaje systematické a předmětové.

- Selekční údaje systematické: umělé selekční jazyky (MDT)
- **Selekční údaje předmětové:** selekční jazyky na bázi přirozeného jazyka, (předmětová hesla NK ČR)

Selekční údaje jsou formalizované a unifikované. Pokud je to možné, přebírají se ze souborů autorit, např. Souboru národních autorit ČR: <https://authority.nkp.cz/>.

4.1.3 OBSAHOVÁ CHARAKTERISTIKA

Přibližuje obsah daného dokumentu formou anotace nebo referátu:

- **anotace:** stručný text, který charakterizuje obsah dokumentu,
- **referát/abstrakt:** stručný text, který bez doplňkových nebo hodnotících informací charakterizuje obsah dokumentu.

4.1.4 LOKAČNÍ ÚDAJE

Určují místo uložení konkrétního exempláře dokumentu v knihovně. Tvoří je sigla a signatura.

- **sigla: značka** sloužící k jednoznačné identifikaci knihovny (OSA001),
- **signatura:** označuje uložení exempláře dokumentu v dané knihovně (G 315.264).

4.1.5 EXEMPLÁŘOVÉ ÚDAJE

Informují o počtu exemplářů daného dokumentu ve fondu knihovny prostřednictvím přírůstkového čísla nebo číselného označení svazku či ročníku.

4.1.6 KÓDOVANÉ ÚDAJE

Údaje o dokumentu zapsané v podobě kódu. Pomocí kódu je např. zapisován údaj o jazyku dokumentu (cze = česky). Tyto údaje slouží především ke strojovému zpracování, např. při vyhledávání.

SHRNUTÍ

Tato kapitola se podrobně věnuje struktuře bibliografického záznamu. Podrobněji se zabývá jednotlivými oblastmi popisných údajů. Další část je věnována jednotlivým částem bibliografického záznamu.

5 MINIMÁLNÍ ZÁZNAM RDA/MARC 21 PRO TEXTOVÉ A SERIÁLOVÉ ZDROJE – STRUKTURA A SEZNAM POLÍ

CÍL KAPITOLY

- Pochopení struktury bibliografického záznamu podle pravidel RDA.

KLÍČOVÁ SLOVA

Pravidla RDA, výměnný formát MARC 21, pole.

LDR NÁVĚŠTÍ

- návěští se generuje automaticky podle masky vkládaného dokumentu
- obsahuje kódované informace týkající se parametrů záznamu
- návěští je vždy tvořeno 24 znaky (pozice 00-23)

Příklad:

LDR -----nam-a22-----i-4500

001 KONTROLNÍ ČÍSLO

- jedinečné pro každý titul, generuje se automaticky
- číslo, které záznamu přiděluje instituce (knihovna) při jeho vytváření, využívání nebo distribuci

Příklad:

001 nkc20142539922

001 14919759

003 IDENTIFIKÁTOR KONTROLNÍHO ČÍSLA

- kód instituce (knihovny), která přiděluje kontrolní číslo

Příklad:

003 CZ-OsMVK

005 DATUM POSLEDNÍHO ZPRACOVÁNÍ

- 16 znaků ve tvaru YYYYMMDDHHMMSS.F, které určují datum a čas poslední manipulace se záznamem

Příklad:

005 20190131132730.0

008 ÚDAJE PEVNÉ DÉLKY

- kódované informace o záznamu jako celku a o některých speciálních aspektech dokumentu
- část dat se generuje automaticky, část musí vložit knihovník (např. kód země vydání, kód jazyka)
- údaje se používají zejména při vyhledávání
- pole je tvořeno vždy 40 znaky (pozice 00-39)
- z hlediska minimálního záznamu jsou povinné pouze následující pozice:
- 00-05 datum uložení do souboru (RRMMDD)
- 06 typ data/publikační status (kód)
- 07-10 datum 1
- 15-17 místo vydání, produkce nebo realizace (kód země)
- 35-37 jazyk popisné jednotky
- 38 modifikace záznamu

Příklad:

008 190115s2019----xr-----g-----000-f-cze—

VYSVĚTLENÍ

U polí LDR a 00X je většina údajů vyplňována zpravidla automaticky na základě předchozího nastavení systému.

020 MEZINÁRODNÍ STANDARDNÍ ČÍSLO KNIHY (ISBN)

- indikátory nejsou definovány
- opakovatelné je pouze tehdy, že se liší v poznámce (vázaný a brožovaný výtisk)
- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - nedefinován
- \$a - ISBN
- \$q - vysvětlivka
- \$z - zrušené/chybné ISBN

Příklad:

020 978-80-7577-794-2 |q (brožováno)

040 ZDROJ KATALOGIZACE

- uvádí se sigla knihovny, která záznam zpracovala
- pokud přebírající knihovna provede opravu záznamu, objeví se její sigla v podpoli d
- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - nedefinován
- \$a - agentura zajišťující původní katalogizaci
- \$b - jazyk katalogizace
- \$c - agentura převádějící záznam do strojem čitelné podoby
- \$d - agentura, která záznam modifikovala
- \$e - použitá pravidla popisu

Příklad:

040 |a ABG001 |b cze |d OSA001 |e rda

041 KÓD JAZYKA

- používá se vždy v případě opakovaných výskytů **podpole \$a** u vícejazyčných publikací
- pokud je dokument pouze v jednom jazyce a nejde o překlad, pole se nevyplňuje
- kód jazyka se skládá ze 3 písmen, např. **cze** - čeština, **slo** - slovenština, **eng** - angličtina, **ger** - němčina
- indikátor 1: indikátor překladu
- 0 - popisná jednotka není/neobsahuje překlad
- 1 - popisná jednotka je nebo obsahuje překlad
- indikátor 2: kódovník jazyků MARC
- # - hodnota kódů jazyků je převzata z kódovníků MARC
- 7 - zdroj kódů je uveden v podpoli \$2
- \$a - kód jazyka textu

Příklad:

0411# \$acze\$hrus (překlad z Č do R, R-je originál)

0410# \$acze\$brus \$bger (původní text Č, N a R resumé)

0410# \$acze\$arusaeng - text v původních jazycích

044 KÓD ZEMĚ VYDÁNÍ

- vyplňuje se pouze v případě, že byl dokument vydán či vyroben ve více než jedné zemi
- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - nedefinován
- \$a - kód země vydání
- **kód země vydání** a pro vyplnění, pokud nepostačuje pole 008
- indikátory nedefinovány
- pole obsahuje dvou až třípísmenné kódy zemí, kde byl dokument vydán nebo vyroben
- např. xr-Česko, uk-Velká Británie, us-USA, gw-Německo, xo-Slovensko

Příklad:

044 ## \$ait\$afir\$asp

dokument byl vydán současně v Itálii, Francii a Španělsku

072 KÓD PŘEDMĚTOVÉ KATEGORIE

- v české katalogizační praxi se používá pro zápis skupiny Konspektu
- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - kód zdroje
- 7 - zdroj specifikován v podpoli \$2
- \$a - klasifikační znak jako součást skupiny Konspektu
- \$x - slovní označení skupiny Konspektu
- \$2 - kód zdroje - Konspekt

Příklad:

072 7 |a 821.162.3-3 |x Česká próza |2 Konspekt |9 25

080 MEZINÁRODNÍ DESETINNÉ TRÍDĚNÍ (MDT)

- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - nedefinován
- \$a - klasifikační znak MDT

Příklad:

080 |a 821.162.3-31 |2 MRF-sel

VYSVĚTLENÍ

Užití polí 072 a 080 je fakultativní – záznam splňuje rozsah minimálního záznamu, obsahuje-li buď znak MDT, nebo údaj skupiny Konspektu.

100 HLAVNÍ ZÁHLAVÍ – OSOBNÍ JMÉNO

- indikátor 1: indikátor formy jména
- 0 - jméno se uvádí pod rodným/křestním jménem
- 1 - jméno se uvádí pod příjmením
- 3 - jméno se uvádí pod jménem rodiny (rodu)
- indikátor 2: nedefinován
- \$a - osobní jméno
- \$b - římské číslice
- \$c - doplňky ke jménu jiné než data
- \$d - data související se jménem
- \$q - rozpis iniciál rodného/křestního jména
- \$7 - číslo authority
- \$ 4- kód role, kódové označení funkce osoby na vytvoření dokumentu, validuje se ze slovníku, kde jsou uvedeny kódy rolí (např. **aut**-autor, **com**-sestavovatel, **adp**-autor adaptace, upravovatel)

Příklad:

100 ## |a Mornštajnová, Alena, |d 1963- |7 ola2007364886 |4 aut

110 HLAVNÍ ZÁHLAVÍ – JMÉNO KORPORACE

- indikátor 1: indikátor formy jména
- 0 - invertovaná forma jména
- 1 - jméno jurisdikce
- 2 - jméno v přímém pořadí
- indikátor 2: nedefinován
- \$a - jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek
- \$b - podřízená složka
- \$c - místo konání akce
- \$d - datum konání akce nebo podpisu smlouvy
- \$g - další různé informace
- \$n - číslo části/sekce/akce
- \$7 - číslo authority¹⁴
- první indikátor s hodnotou 0 se vyskytuje minimálně

Příklad:

110 2# |a Slezská univerzita. |b Institut tvůrčí fotografie |7 kn20010709093

111 HLAVNÍ ZÁHLAVÍ – JMÉNO AKCE

- indikátor 1: indikátor formy jména
- 0 - invertovaná forma jména
- 1 - jméno jurisdikce
- 2 - jméno v přímém pořadí
- indikátor 2: nedefinován
- \$a - jméno akce nebo jurisdikce jako vstupní prvek
- \$c - místo konání akce
- \$d - datum konání akce
- \$e - podřízená složka
- \$g - další různé informace
- \$n - číslo části/sekce/akce
- \$q - jméno akce následující ve vstupním prvku za jménem jurisdikce
- \$7 - číslo authority
- první indikátor s hodnotou 0 či 2 se vyskytuje minimálně

Příklad:

111 2# |a Analýza služeb v cestovním ruchu v česko-polském pohraničí (konference)
|d (2019 : |c Hejnice, Liberec, Česko) |7 osa20191037448

245 ÚDAJE O NÁZVU

- indikátor 1: vedlejší názvové záhlaví
- 0 - vedlejší záhlaví se nevytváří
- 1 - vedlejší záhlaví se vytváří
- indikátor 2: vyloučení znaků z řazení
- 0-9 - počet vyloučených znaků
- \$a - název
- \$b - další údaje o názvu
- \$c - údaj o odpovědnosti atd.
- \$n - číslo označení části/sekce díla
- \$p - název části/sekce díla

PODPDOLE A – NÁZEV

- hlavní název se zapisuje přesně, jak je uveden v dokumentu

PODPOLE B – DALŠÍ ÚDAJE O NÁZVU

- zde patří souběžný název, podnázev
- podpole je neopakovatelné, do jednoho podpole je možno zapsat více prvků
- údaj se zapíše, jak je uveden v dokumentu, první písmeno je malé

PODPOLE C – ÚDAJ O ODPOVĚDNOSTI

- podpole je neopakovatelné
- zapisuje se přesně tak, jak je uvedeno v dokumentu
- zápisu předchází / (lomítko)
- pokud dokument autora nemá, lomítko se nepíše

Příklad:

24510 |a Hotýlek / |c Alena Mornštajnová

24510 |a Made in Opava : |b polscy studenci Instytutu Twórczej Fotografii Uniwersytetu Śląskiego w Opawie = Polish students of the Institute of Creative Photography, Silesian University in Opava / |c kuratorzy wystawy, koncepcja katalogu, wybór fotografii, tekst, redakcja Vladimír Birgus & Michał Szalast ; tłumaczenie na jęz. angielski: Monika Hartman, Derek Paton

250 ÚDAJE O VYDÁNÍ

- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - nedefinován
- \$a - označení vydání

Příklad

250 ## |a Druhé, brožované vydání

264 NAKLADATELSKÉ ÚDAJE, ÚDAJE O VYTVOŘENÍ DÍLA A ÚDAJE O AUTORSKÝCH PRÁVECH

- indikátor 1: pořadí údajů
- # - neuvádí se / první údaj
- 2 - dočasný údaj
- 3 - současný / poslední údaj
- indikátor 2: funkce
- 0 - vytvoření / vznik
- 1 - nakladatel

- 2 - distributor
- 3 - výrobce
- 4 - údaje o autorských právech
- \$a - místo vydání, distribuce atd.
- \$b - jméno nakladatele, distributora atd.
- \$c - datum vydání, distribuce atd.

Příklad:

264 #1 |a Brno : |b Host, |c 2019

300 FYZICKÝ POPIS

- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - nedefinován
- \$a - rozsah

Příklad:

300 ## |a 315 stran ; |c 20 cm

336 TYP OBSAHU

- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - nedefinován
- \$a - slovní označení typu obsahu
- \$b - kód typu obsahu
- \$c - zdroj

Příklad:

336 ## a text |b txt |2 rdacontent

338 TYP NOSIČE

- indikátor 1 - nedefinován
- indikátor 2 - nedefinován
- \$a - slovní označení typu nosiče
- \$b - kód typu nosiče
- \$c - zdroj

Příklad:

338 ## |a svazek |b nc |2 rdacarrier

490 ÚDAJE O EDICI (NESELEKČNÍ)

- indikátor 1: indikátor vedlejšího záhlaví
- 0 - vedlejší záhlaví se nevytváří
- 1 - vytváří se záhlaví pro odlišnou formu názvu edice
- indikátor 2: nedefinován
- \$a - údaj o edici
- \$v - označení svazku / pořadí

Příklad:

490 1# |a Klasická právnícká díla

5XX POZNÁMKY (POVINNÉ POUZE V PŘÍPADECH JEDNOZNAČNĚ VYMEZENÝCH V RDA)

- \$a - poznámka
- formalizované poznámky
- citační poznámky - volně tvořené poznámky

NEJČASTĚJI TVOŘENÉ POZNÁMKY

500 Všeobecné poznámky

500 \$a Přeloženo z němčiny

501 **Poznámka společně s**

501 \$a Obsahuje též: Pan učitel / Božena Němcová

504 **Poznámky o skryté bibliografii**

504 \$a Bibliografie na s. 234-236

505 **Formalizované poznámky k obsahu**

Příklad:

500 ## |a Přeloženo z polštiny?

504 ## |a Obsahuje bibliografie, bibliografické odkazy a rejstřík

546 ## |a Souběžný polský a anglický text

655 REJSTŘÍKOVÝ TERMÍN – ŽÁNŘ / FORMA

- indikátor 1: typ termínu
- # - základní

- 0 - fasetový
- indikátor 2: heslář / tezaurus
- 4 - zdroj nspecifikován
- 7 - zdroj specifikován v podpoli \$2
- \$a - žánr / forma či základní termín
- \$2 - zdroj záhlaví nebo termínu
- \$7 - číslo autority

Příklad:

655 #7 |a české romány |7 fd133974 |2 czenas

655 #7 |a psychologické romány |7 fd278579 |2 czenas

655 #7 |a studentské práce |7 fd186738 |2 czenas

700 VEDLEJŠÍ ZÁHLAVÍ – OSOBNÍ JMÉNO

- s výjimkou 2. indikátoru má pole 700 stejnou strukturu jako pole 100
- indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví
- # - typ nspecifikován
- 2 - analytické záhlaví
- 710 Vedlejší záhlaví - jméno korporace
- s výjimkou 2. indikátoru má pole 710 stejnou strukturu jako pole 110
- indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví
- # - typ nspecifikován
- 2 - analytické záhlaví

Příklad:

700 1# |a Birgus, Vladimír, |d 1954- |7 jk01012141 |4 aui |4 edt

710 VEDLEJŠÍ ZÁHLAVÍ – JMÉNO KORPORACE

- indikátor 1: indikátor formy jména
- 0 - invertovaná forma jména
- 1 - jméno jurisdikce
- 2 - jméno v přímém pořadí
- indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví
- # - typ nspecifikován
- 2 - analytické záhlaví
- a - jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek
- b - podřízená složka
- c - místo konání akce
- d - datum konání akce nebo podpisu smlouvy
- g - další různé informace

- n - číslo části/sekce/akce

Příklad:

710 2# |a Muzeum Historii Katowic |7 osa2010614738

711 VEDLEJŠÍ ZÁHLAVÍ – JMÉNO AKCE

- s výjimkou 2. indikátoru má pole 711 stejnou strukturu jako pole 111
- indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví
- # - typ nespecifikován
- 2 - analytické záhlaví

Příklad:

711 2# |a Městské vody 2005 |c (Břeclav, Česko) |7 os41931243c

910 ÚDAJE PRO SOUBORNÝ KATALOG

- indikátor 1: Cluster
- 1 - NK ČR
- 2 - MZK
- 3 - VKOL
- indikátor 2:
- # - standardní hodnota
- 1 - vyřazeno z fondu
- 2 - periodikum bez odběru
- 3 - záznam bez vlastníka¹⁷
- \$a - sigla vlastníka
- \$r - roky odběru nebo \$s - svazky

Příklad:

910 1# \$aOSA001

SHRNUTÍ KAPITOLY

Tato kapitola úzce souvisí s kapitolou předešlou a podrobně se věnuje struktuře celého záznamu podle pravidel RDA a jejímu zápisu ve výměnném formátu MARC 21.

6 BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM ISBD/MARC 21 – PŘÍKLADY

6.1 Záznam ISBD

Etzler, Tomáš, 1963-

Novinářem v Číně : co jsem to proboha udělal? / Tomáš Etzler. -- Vydání první. -- V Praze : Vyšehrad, 2021. -- 431 stran : barevné ilustrace ; 22 cm. -- text txt rdacontent. -- bez média n rdamedia

ISBN 978-80-760-1463-3 (vázáno)

- * publicisté
- * novináři -- Česko -- 20.-21. století
- * cesty a pobyt -- Čína -- 21. století
- * každodenní život -- Čína -- 21. století
- * každodenní život
- * cesty
- * pobyt
- * čeští novináři
- * česká publicistika
- * Čína
- * vyprávění * autobiografie

Signatura: G 431.341

6.2 Záznam MARC 21

FMT BK
LDR 00000nam--2200145-i-4500
001 006479247
003 CZ-OsMVK
005 20210916105357.0
007 ta
008 210831s2021----xr-----e----|||-0-cze-d
020 |a 978-80-760-1463-3 |q (vázáno) : |c Kč 399,00
040 |a OSA001 |b cze |e rda |9 1
043 |a a-cc---
072 7 |a 070 |x Noviny. Tisk. Žurnalistika |2 Konspekt |9 12
072 7 |a 929 |x Biografie |2 Konspekt |9 8
080 |a 070 |2 MRF-sel
080 |a 929 |2 MRF-sel
080 |a 913(510) |2 MRF-sel
1001 |a Etzler, Tomáš, |d 1963- |7 xx0049994 |4 aut
24510 |a Novinářem v Číně : |b co jsem to proboha udělal? / |c Tomáš Etzler
250 |a Vydání první
264 1 |a V Praze : |b Vyšehrad, |c 2021
300 |a 431 stran : |b barevné ilustrace ; |c 22 cm

336 |a text |b txt |2 rdacontent
337 |a bez média |b n |2 rdamedia
338 |a svazek |b nc |2 rdacarrier
648 4 |a 2006-2016
648 7 |a 21. století |7 ch460559 |2 czenas
65007 |a publicisté |7 ph124829 |2 czenas
65007 |a novináři |7 ph123339 |z Česko |y 20.-21. století |2 czenas
65007 |a cesty a pobyt |7 ph137578 |z Čína |y 21. století |2 czenas
65007 |a každodenní život |7 ph121555 |z Čína |y 21. století |2 czenas
65007 |a každodenní život |2 msvkth
65007 |a cesty |2 msvkth
65007 |a pobyt |2 msvkth
65007 |a čeští novináři |2 msvkth
65007 |a česká publicistika |2 msvkth
651 7 |a Čína |7 ge131732 |2 czenas
655 7 |a vyprávění |7 fd133823 |2 czenas
655 7 |a autobiografie |7 fd131855 |2 czenas
910 |a OSA001 |b G 431.341

7 METODIKA JMENNÉ KATALOGIZACE PRO SPECIÁLNÍ DRUHY DOKUMENTŮ – DOPLNĚNÍ K ZÁZNAMU RDA/MARC 21

CÍL KAPITOLY

- Pochopení metodiky u jiných typů dokumentů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Typy dokumentů, pole 33X.

Tato kapitola bude věnována pouze rozdílům v RDA/MARC 21 záznamů u jiných typů dokumentů, než jsou monografie či seriály. Rozdíly u kartografických dokumentů, hudebnin a elektronických zdrojů jsou patrné především v polích 33X. Pro přehled jsou níže uváděny i příklady.

V roce 2015 s platností nových pravidel RDA nastala změna při zápisu v MARC 21 a v rozlišování jednotlivých typů dokumentů. K tomu slouží především pole 336, 337 a 338. Na stránkách Národní knihovny ČR věnovaným pravidlům RDA existují tabulky pro dané specifikace.

Přehled a charakteristika polí 33X:

Pole 336: Typ obsahu

- termíny RDA a odpovídající trojmístné abecední kódy
- uvádí se v bibliografických nebo autoritních záznamech v textové a/nebo kódované podobě ve formátu MARC 21
- v bibliografických záznamech se typ obsahu zapisuje i v návěští LDR/06
- zdroj termínu či kódu pro typ obsahu je v poli 336\$2 (Zdroj) identifikován kódem rdacontent
- řízený slovník a kódovník spravuje Library of Congress
- v české katalogizační praxi se v poli 336\$a uvádějí termíny přeložené do češtiny

Pole 337: Typ média

- termíny RDA a odpovídající jednoznakové abecední kódy
- uvádějí se v bibliografických nebo autoritních záznamech v textové a/nebo kódované podobě ve formátu MARC 21 v poli 337 (Typ média)
- používají se jako alternativa nebo jako doplněk kódovaného údaje v poli 007/00 (Kategorie dokumentu)
- zdroj termínu či kódu pro typ média je v poli 337\$2 (Zdroj) identifikován kódem rdamedia
- řízený slovník a kódovník spravuje Library of Congress
- v české katalogizační praxi se v poli 337\$a uvádějí termíny přeložené do češtiny

Pole 338: Typ nosiče

- termíny RDA a odpovídající dvouznakové abecední kódy
- typy nosičů se uvádějí v bibliografických nebo autoritních záznamech v textové a/nebo kódované podobě ve formátu MARC 21 v poli 338 (Typ nosiče)
- používají se jako alternativa nebo jako doplněk kódovaného údaje v poli 007/01 (Specifické označení dokumentu) s několika málo výjimkami (viz tabulky); zdroj termínu či kódu pro typ nosiče je v poli 338\$2 (Zdroj) identifikován kódem rdacarrier
- řízený slovník a kódovník spravuje Library of Congress
- v české katalogizační praxi se v poli 338\$a uvádějí termíny přeložené do češtiny

7.1 Kartografické dokumenty

U kartografických dokumentů kromě specifikací v polích 33X je ještě zásadní uvádění měřítka a k tomu slouží pole 255.

PŘÍKLAD V MARC 21

LDR	-----nem-a22-----i-4500
FMT	MP
001	nkc20213313709
003	CZ-PrSKC
005	20211203132945.0
007	aj-canzn
008	210407s2021----xr-ag-----a-----0---cze--
015	a cnb003313709
020	a 978-80-7636-190-4 q (složeno) z 978-80-7224-265-8
0341	a a b 100000 d E0181000 e E0191400 f N0495800 g N0491600
040	a ABA001 b cze e rda
043	a e-xr--- b e-xr-mo a e-xo--- a e-pl--- 2 czenas
072 7	a 913(437) x Geografie Česka a Slovenska, reálie, cestování 2 Konspekt 9 7
072 7	a 912 x Mapy. Atlasy. Glóby 2 Konspekt 9 7
080	a 796.51 2 MRF
080	a 796.61 2 MRF
080	a 913(4-191.2) 2 MRF
1102	a SHOCart (firma) 7 ko2001100207 4 ctg
24510	a Beskydy, Ostravsko : b turistická mapa 1:100 000 / c vydal a zpracoval: SHOCart, spol. s r.o.
24630	a Ostravsko
250	a Aktualizovaný dotisk 2021
255	a Měřítko 1:100 000 c (E 18°10'00"--E 19°14'00"/N 49°58'00"--N 49°16'00")
264 1	a Zádveřice : b SHOCart, c 2021
300	a 1 mapa na 2 částech : b barevná ; c list 96 x 66 cm, složeno na 17 x 11 cm
336	a kartografický obraz b cri 2 rdacontent
337	a bez média b n 2 rdamedia

338	a list b nb 2 rdacarrier
4901	a Turistické mapy 1:100 000 ; v 223
500	a Označení vydání je chybné
500	a Název na složené mapě
65007	a pěší turistika 7 ph124864 z Česko 2 czenas
65007	a pěší turistika 7 ph124864 z Slovensko 2 czenas
65007	a cykloturistika 7 ph114274 z Česko 2 czenas
65007	a cykloturistika 7 ph114274 z Slovensko 2 czenas
651 7	a Beskydy (pohoří) 7 ge128756 2 czenas
651 7	a Ostrava (Česko : oblast) 7 ge130341 2 czenas
655 7	a turistické mapy 7 fd133737 2 czenas
655 7	a cykloturistické mapy 7 fd131996 2 czenas
830 0	a Turistické mapy 1:100 000 (SHOCart)
900	a ABA001 b 18
901	a ISBN 978-80-7224-265-8 c 9788072242658 f [2. vydání - ?] g Chybné ISBN i čárový kód uvedeno v tiráži a na přední straně obálky - náleží jinému vydání g Správné pořadí vydání není známo o 20210330
910	a ABA001 x nkc20213313709 p prezenčně w l

7.2 Hudebniny

U hudebnin se kromě specifikace v polích 33X liší také zápis v poli 300

Příklad v MARC 21

015	a cnb003305013
0242	a 979-0-66063-142-3 q (kroužková vazba)
040	a ABA001 b cze e rda
043	a e-xr---
045	a y-y-
048	a kz01
048	a kz02
048	a kz03
072 7	a 786 x Hudba pro klávesové nástroje 2 Konspekt 9 9
080	a 780.8:780.647.2 2 MRF
080	a 78.083 2 MRF
080	a 785.72 2 MRF
080	a 785.73 2 MRF
080	a 78.087-053.2 2 MRF
080	a 78.089.6 2 MRF
1001	a Žurek, Martin 4 cmp
24510	a Akordeon v barvách / c Martin Žurek
250	a První vydání
264 1	a Opava : b ZUŠ Opava, c 2021
300	a 1 partitura (139 stran) : b barevné ilustrace ; c 30 cm + e 1 CD
336	a zápis hudby b ntm 2 rdacontent
337	a bez média b n 2 rdamedia

338	a svazek b nc 2 rdacARRIER
38201	a akordeon n 1 v akordické značky s 1
38201	a akordeon n 2 s 2
38201	a akordeon n 3 s 3
500	a Název z obálky
500	a Album přednesových skladeb pro akordeon
500	a Doprovází ilustrace dětí navštěvující ZUŠ Opava

7.3 Elektronické a online informační zdroje

U elektronických zdrojů je to podobné jako u hudebnin. Zásadní změny jsou v polích 33X a v poli 300.

Příklady v MARC 21:

Elektronický informační zdroj (CD)

LDR	----nam-a22-----i-4500
FMT	BK
001	cpe20213328013
003	CZ-PrSKC
005	20211118105214.0
006	m----q--d-----
007	co-cg
008	210611s2021----xr-a---eqp----000-0-cze--
015	a cnb003328013
020	a 978-80-7560-353-1
040	a ABA001 b cze e rda
072 7	a 581 x Obecná botanika 2 Konspekt 9 2
072 7	a 37.016 x Učební osnovy. Vyučovací předměty. Učebnice 2 Konspekt 9 22
080	a 63:54 2 MRF
080	a 581.1 2 MRF
1001	a Svoboda, Ladislav, d 1954-2021 7 ola2002159198 4 aut
24510	a Agrochemie. n I., p Fyziologie rostlin / c Ladislav Svoboda, Petra Kalendová
24630	a Fyziologie rostlin
250	a Vydání první
264 1	a Pardubice : b Univerzita Pardubice, c 2021
300	a 1 CD-ROM (196 stran) : b ilustrace (některé barevné) ; c 12 cm
336	a text b txt 2 rdacontent
337	a počítač b c 2 rdamedia
338	a počítačový disk b cd 2 rdacARRIER
347	a textový soubor b PDF 2 rda
500	a Název z disku
500	a Nad názvem: Univerzita Pardubice, Fakulta chemicko-technologická
504	a Obsahuje bibliografické odkazy
5218	a Určeno pro studenty Fakulty chemicko-technologické Univerzity Pardubice

65007	a agrochemie 7 ph118302 2 czenas
65007	a fyziologie rostlin 7 ph114604 2 czenas
65009	a agrochemistry 2 eczenas
65009	a plant physiology 2 eczenas
655 7	a učebnice vysokých škol 7 fd133772 2 czenas
655 7	a CD-ROM 7 fd133955 2 czenas
655 9	a textbooks (higher) 2 eczenas
655 9	a CD-ROM 2 eczenas
7001	a Kalendová, Petra 4 aut
7102	a Univerzita Pardubice. b Chemicko-technologická fakulta 7 kn20010709382 4 aut
900	a ABA001 b 19
910	a ABA001 x cpe20213328013 p prezenčně w l

Online zdroj

LDR	-----nam-a22-----i-4500
FMT	BK
001	4557614
003	CZ-PrSKC
005	20210215090924.0
007	ta
008	200923s2021----xr-----go-----000-p-cze--
020	a 978-80-274-1435-2 q (online ; q pdf)
020	a 978-80-274-1434-5 q (online ; q epub)
020	a 978-80-274-1436-9 q (online ; q prc)
040	a ABG001 b cze e rda
072 7	a 821.162.3-1 x Česká poezie 2 Konspekt 9 25
080	a 821.162.3-1 2 MRF
1001	a Holub, Miroslav, d 1923-1998 7 jk01041818 4 aut
24510	a Ačkoli / c Miroslav Holub
250	a V MKP 1. vydání
264 1	a Praha : b Městská knihovna v Praze, c 2021
300	a 1 online zdroj (69 stran) ;
336	a text b txt 2 rdacontent
337	a počítač b c 2 rdamedia
338	a online zdroj b cr 2 rdacarrier
4901	a Čeští básníci 20. století
655 7	a česká poezie 7 fd133958 2 czenas
655 9	a Czech poetry 2 eczenas
830 0	a Čeští básníci 20. století
85641	u http://search.mlp.cz/searchMKP.jsp?action=sTitul&key=4557614 y Odkaz na plný text 4 N
85641	u https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/55/76/14/ackoli.epub q epub y Plný text 4 N
85641	u https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/55/76/14/ackoli.pdf q pdf y Plný text 4 N
85641	u https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/55/76/14/ackoli.prc q prc y Plný text 4 N

85641	u https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/55/76/14.jpg y Obálka 4 N
900	a ABG001 b 11
910	a ABG001 x 4557614 w l

SHRNUTÍ KAPITOLY

Sedmá kapitola seznamuje s rozdíly v záznamech u speciálních typů dokumentů. Na názorných příkladech jsou vysvětlena specifika polí kartografických dokumentů, hudebnin a elektronických a online zdrojů.

8 SPECIFIKACE PRACOVNÍHO POSTUPU JMENNÉ A VĚCNÉ KATALOGIZACE – METODIKA

Metodika pracovního postupu při katalogizování dokumentů se liší podle typu a zaměření knihovny. Jiný pracovní postup katalogizování dokumentů má knihovna, jejíž roční přírůstek knihovního fondu je cca 2 000 knihovních jednotek a méně, jiný pracovní postup knihovna s ročním přírůstkem cca 10 000 knihovních jednotek.

Jednotlivá oddělení zpracování také mohou být rozdělena na oddělení jmenné a věcné, oddělení pro zpracování zvukových dokumentů a oddělení analytického popisu (katalogizace článků). Některé knihovny preferují katalogizaci nerozdělovat a jejich katalogizátoři zpracovávají celý knihovní fond a nerozlišuje se ani jmenné a věcné zpracování.

Rozdělení zpracování na jmenné a věcné je výhodné při velkém ročním přírůstku a urychluje to práci, protože jmenní katalogizátoři se mohou soustředit na své standardy a specifika jmenného popisu a věcní katalogizátoři se mohou orientovat pouze na obsah dokumentů a specifikace věcného popisu.

Základní specifikací při samotném pracovním postupu je rozlišení typu dokumentu, a to prioritně na:

- monografie,
- seriály,
- hudebniny,
- zvukové dokumenty,
- elektronické zdroje,
- kartografické dokumenty.

V rámci katalogizování v automatizovaném knihovním systému a výměnném formátu MARC 21 se zpracovává daný typ dokumentu v konkrétní šabloně a typ dokumentu je specifikován zkratkou v poli FMT.

PŘÍKLADY

- FMT MONOGRAFIE: BK
- FMT SERIÁLU: SE
- FMT KARTOGRAFICKÉHO DOKUMENTU: MP
- FMT HUDEBNINY: MU
- FMT ZVUKOVÉHO DOKUMENTU: AM

SHRNUTÍ STUDIJNÍHO TEXTU

Studijní opora **Zpracování metodik katalogizace s vazbami na národní a mezinárodní standardy** je určena pro všechny, kteří se chtějí orientovat v problematice standardů pro jmenné a věcné zpracování.

Po přečtení opory získáte přehled o základních standardech a postupech, které souvisejí jednak s typem dokumentů a jednak se specifikou jmenného a věcného zpracování.

Případné další informace k této problematice je vhodné doplnit vlastním studiem a k tomu je určena na konci zmíněná použitá literatura.

LITERATURA

ANDRESOVÁ, Ivana. *Bibliografický popis kartografických dokumentů podle pravidel RDA* [ppt]. Národní knihovna: Praha: březen 2016 [2021-12-29]. Dostupné také z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/rda>

BENEŠOVÁ, Ludmila. *Elektronické zdroje: bibliografický popis dle RDA*. [ppt]. Národní knihovna: Praha: březen 2015 [2021-12-29]. Dostupné také z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/rda>

BORKOVÁ, Hana. *Bibliografický popis podle pravidel RDA: hudebniny* [ppt]. Národní knihovna: Praha: duben 2015 [2021-12-29]. Dostupné také z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/rda>

BUŘILOVÁ, Marcela. *Identifikační popis* [online]. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FFUK v Praze, 2008 [cit. 2021-12-24]. Dostupné z: http://sites.ff.cuni.cz/uisk/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Identifika%C4%8Dn%C3%AD-popis_Bu%C5%99ilov%C3%A1.pdf

ISBD(M) Mezinárodní standardní bibliografický popis pro monografie. 1. čes. vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 1993. ISBN 80-7050-166-9.

Katalogizace podle RDA ve formátu MARC 21 – tištěné a elektronické monografie – katalogizace na úrovni minimálního záznamu [pdf]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit 2019-10-11]. Dostupné také z: <http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizace-podle-rda-ve-formatu-marc-21-tistene-a-elektronicke-monografie-katalogizace-na-urovni-minimalnihodoporuceneho-zaznamu-1>

Katalogizační politika. In: *Národní knihovna ČR*. [online] [2021-12-28]. Dostupné z: <https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/standard1>

KTD – Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003– [cit. 2019-06-24]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/LSVL7KR2TPAVMAX9IACXT98YXRL8JI8QY64J9M5E68CVV58GGN-31164?func=file&file_name=find-b&local_base=KTD

LICHTENBERGOVÁ, Edita, Marie BALÍKOVÁ, Ludmila BENEŠOVÁ, Jarmila PŘIKRYLOVÁ a Jaroslava SVOBODOVÁ. *Katalogizace podle RDA ve formátu MARC 21: tištěné a elektronické monografie: katalogizace na úrovni minimálního/doporučeného záznamu* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2015 [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o->

[knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizace-podle-rda-ve-formatu-marc-21-tistene-a-elektronicke-monografie-katalogizace-na-urovni-minimalniho-doporuceneho-zaznamu](#)

MARC 21. Bibliografický formát. 1. české vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003. 2 sv. Aktualizace: Dodatek 1. 2010; Dodatek 2. 2014. ISBN 80-7050-427-7

Minimální / Doporučený záznam pro SK ČR. [online] [cit. 2021-12-28].

Dostupné z:

<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/minimalni-doporucene-zaznamy-rda-marc-21>

Rada pro katalogizační politiku a pracovní skupiny. In: *Národní knihovna ČR.* [online] [2021-12-28]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizacni-politika/clen-sk>

RDA – Národní knihovna ČR [online] [cit. 2021-12-21]. Dostupné z:

<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/rda>

Tematický blok Katalogizační pravidla v širších souvislostech. In: Lenka JURAČKOVÁ a Jiří MIKA. *Knihovny současnosti [20]14: sborník z 22. konference, konané ve dnech 9. až 11. září 2014 v areálu Univerzity Palackého v Olomouci.* 1. vyd. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2014. s. 94-118. ISBN 978-80-86249-71-1. Dostupné také z: <http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/ks2014/Sbornik2014.pdf>

Typ média: seznam termínů a kódů RDA [pdf] [2021-12-29]. Dostupné z:

https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/typ-media_pole-337

Typ nosiče: seznam termínů a kódů RDA [pdf] [2021-12-29]. Dostupné z:

<https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/typ-nosice-pole338-1>

Typ obsahu: seznam termínů a kódů RDA [pdf] [2021-12-29]. Dostupné z:

<https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/typ-obsahu-pole336-1>

VODIČKOVÁ, Hana. *Identifikace dokumentů.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.

Název: Zpracování metodik katalogizace s vazbami na národní a mezinárodní standardy

Verze: 1.0

Autor: Mgr. Dagmar Staňová

Počet stran: 43

Rok vydání: 2021

Jazyková korektura: Markéta Roupcová